

Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun

Västmanlands läns hemslöjdsförbund, VLH, har beretts tillfälle att yttra sig över remissen **Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun** SOU 2023:58.

Generella synpunkter från Västmanlands läns hemslöjdsförbund

Kultursamverkansutredningen gör en ingående beskrivning och problematisering kring dagens Kultursamverkansmodell. Utifrån detta samt utredningens direktiv och en analys av de utmaningar som ligger framför oss för att nå visionen om allas möjlighet att delta i kulturlivet har man presenterat förslag till en ny Lag om samverkan på Kulturområdet samt förslag till förordningstexter.

Kulturens betydelse för samhällsutvecklingen i stort

Västmanlands läns hemslöjdsförbund uppskattar att utredningen lyft fram kulturens betydelse för samhällsutvecklingen i stort. Utredningen skriver att olika kulturyttringar kan ha synnerligen stor betydelse inom andra politikområden än det kulturpolitiska men inte för att de underordnas andra områden utan för att de bidrar i sin egen art. (Kap 10.1). Detta skulle i ännu högre grad kunnat uppmärksammas. Vi anser att det är grundläggande att se kulturens betydelse för samhällsutvecklingen i stort för att man också ska kunna presentera förslag och åtgärder inom det kulturpolitiska området.

2016 antogs de 17 Globala hållbarhetsmålen av Förenta Nationerna. Det är en mycket ambitiös agenda för hållbar utveckling som världens länder enats om. Syftet med dessa mål är att avskaffa extrem fattigdom, att minska ojämlikheter och orättvisor i världen, att främja fred och rättvisa och att lösa klimatkrisen. Målen ska nås år 2030. United Cities and Local Governments, UCLG har presenterat en utredning i vilken man analyserat kulturens betydelse för att nå de 17 globala hållbarhetsmålen.

Man konstaterar i denna att kulturen är betydelsefull och i vissa fall avgörande för att målen ska nås. Nu förs också en diskussion om att införa Kultur som ett ytterligare globalt hållbarhetsmål i samband med revideringen av målen inför 2030.

Från flernivåstyrning till flernivåsamarbete - Det civila samhällets betydelse

Västmanlands läns hemslöjdsförbund delar utredningens uppfattning om behovet av att gå från en modell med flernivåstyrning till en modell med flernivåsamarbete, dvs från ett hierarkiskt synsätt till ett synsätt där respektive aktör ingår i samverkan som en jämställd part och med sina legitima intressen. Utredningen drar dock slutsatsen att detta berör relationerna mellan stat-region-kommun. (Kap 8)

Västmanlands läns hemslöjdsförbund vill dock understryka det civila samhällets betydelse för kulturlivets utveckling och för att nå visionen om allas möjlighet att delta i kulturen.

Vi vill exemplifiera detta med verksamheten inom ramen för Västmanlands läns hemslöjdsförbund och de ideella föreningar som är anslutna till länsförbundet. Under år 2023 genomfördes 481 aktiviteter med drygt 15 300 deltagare.

Detta har möjliggjorts av ett omfattande ideellt arbete i länets slöjd- och hantverksföreningar där man tillsammans lagt ned 7 298 ideella arbetade timmar, dvs motsvarande ca 4 heltidstjänster. Detta har gett möjlighet för personer över hela länet att delta i aktiviteter med bäring på hemslöjd.

Mot denna bakgrund är det angeläget att såväl finansieringsfrågor som formerna för dialog mellan anslagsgivande myndigheter och civilsamhället säkras.

Kulturella aktiviteters effekter på hjärnan

Utredningen har i sitt betänkande lyft fram aktuell forskning kring kulturella aktiviteter och dess effekter för hjärnan. Västmanlands läns hemslöjdsförbund uppskattar att utredningen belyst detta område som blir allt mer uppmärksammat. Det finns idag en rad forskare som lyfter fram betydelsen av skapande och handens arbete. Professor emeritus Göran Lundborg är en av dem. Eller som han uttrycker det – Hjärnan kan styra handen – men handen kan forma hjärnan. Han säger också bl a att det finns vetenskapliga bevis för att personer som från tidigaste barnaår låter händerna hantera ett instrument får mer komplicerade system av nervbanor i hjärnan och en mer utvecklad vit substans. Det som händerna dagligen gör ställer större krav på samverkan mellan högra och vänstra hjärnhalvan.

Detta är något som vi försöker ta tillvara i vårt arbete med barn och ungdom inom ramen för hemslöjdens verksamhet.

Formerna för dialog

All verksamhet är beroende av förutsägbarhet och långsiktighet. Vi har idag en väl fungerande dialog mellan Region Västmanland och Västmanlands läns hemslöjdsförbund. Läns hemslöjdsförbundets utvecklingsområden är definierade i Regional Kulturplan 2023 – 2026. Uppdraget och bidragets storlek regleras sedan i en årlig överenskommelse mellan Region Västmanland och Västmanlands läns hemslöjdsförbund.

Utredningen föreslår i lagförslaget att en region får fördela statsbidrag till kulturverksamhet i samverkan om regionen har upprättat en kultursamverkansplan. Med kultursamverkansplan avses en beskrivning av den verksamhet som regionen och länets kommuner genomför med stöd av statsbidraget. I lagen anges även att Kultursamverkansplanen ska tas fram och ändras i samverkan med länets kommuner och i samråd med det fria kulturlivet och de professionella kulturskaparna i länet. En kommun får fördela statsbidrag till kulturverksamhet i samverkan om kommunen bistår regionen med de uppgifter som behövs för en kultursamverkansplan.

Vi vill understryka vikten av att det även fortsättningsvis finns fungerande former för samråd mellan Regionen och biståndsmottagarna. Det är viktigt att ha en långsiktig planering och finansiering inte minst för det civila samhällets aktörer. Vår bedömning är att föreliggande förslag inte säkrar detta.

Statsbidragsmottagare

I förslaget till förordning om statsbidrag till kultursamverksamhet i samverkan anges inom vilka sex områden som statsbidrag ska användas för verksamhet på professionell grund: 1. teater, dans, musik och annan scenkonst, 2. arkiv, bibliotek, museer, 3. litteratur och läsfrämjande, 4. bild och form, 5. film och rörlig bild, och 6. slöjd och hantverk.

I förordningen anges även att statsbidraget får även användas för annan verksamhet på kulturområdet.

De föreslagna områdena, varav slöjd och hantverk är ett, föranleder oss att påpeka följande. Genomgående används Slöjd och hantverk som benämning istället för nuvarande Främjande av hemslöjd. Vi anser att det finns en stor skillnad mellan dessa båda begrepp. Därför menar vi att ett förtydligande måste göras vad utredningen egentligen avser med begreppet slöjd och hantverk.

Västmanlands läns hemslöjdsförbund anser också att ett förtydligande behöver göras vad avser skrivningen om att statsbidraget även får användas för annan verksamhet på kulturområdet.

Västerås den 26 mars 2024

Västmanlands läns hemslöjdsförbund
gn Carola Gunnarsson, ordförande